

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Κατηγορούμενο είναι ο όρος της πρότασης που αποδίδει στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο μία σταθερή ιδιότητα με τη μεσολάβηση ενός συνδετικού ρήματος. Τίθεται σε πτώση ονομαστική (σύνδεση με το υποκείμενο) ή σε αιτιατική (σύνδεση με το αντικείμενο).

ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
<p>1. Ουσιαστικό ή επίθετο</p>	<p>Κύρος ἦν βασιλεὺς (ο Κύρος ἦταν βασιλιάς) Ὁ βίος ἐστὶν ἡδὺς (η ζωή είναι γλυκιά)</p>
<p>2. Κάθε άλλο μέρος του λόγου ή και ολόκληρη πρόταση. Συγκεκριμένα, μπορεί να είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αντωνυμία • αριθμητικό (κλιτό ή άκλιτο) • απαρέμφατο • μετοχή [επιθετική (με άρθρο) ή κατηγορηματική (χωρίς άρθρο)] • πρόταση (συνήθως αναφορική) • επίρρημα • εμπρόθετος προσδιορισμός: εἰς, ἀμφί, περί, ὡς + αιτιατική → ποσό κατά προσέγγιση • ὑπέρ + αιτιατική → υπέρβαση 	<p>Πάτερ, σὸς εἰμί (πατέρα, είμαι δικός σου) Ἦσαν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες (οι συλληφθέντες ἦταν εκατὸν ογδόντα) Τὸ κολακεύειν ἐστὶν ἀδικεῖν (η κολακεία είναι αδικία) Οὗτος ἦν ὁ ἀδικήσας (αυτός ἦταν εκείνος που ἀδίκησε) Φίλιππος ἐστὶν ὃ,τι ἂν εἴποι τις (ο Φίλιππος είναι ὅ,τι κι αν πει κανείς) Ἡ πόλις ἦν ἐγγὺς (η πόλη βρισκόταν κοντά) Οἱ λελυμένοι περὶ ἑκατὸν ἦσαν (οι απελευθερωμένοι ἦταν περίπου εκατό) Οὗτοι ἦσαν ὑπὲρ τοὺς χιλίους (αυτοί ἦταν περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι)</p>

ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
<p>1. Συμφωνεί με το υποκείμενο ή το αντικείμενο πάντα στην πτώση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • επίθετο, αντωνυμία, μετοχή ή αριθμητικό → συμφωνία σε γένος, αριθμό και πτώση • ουσιαστικό → συμφωνία σε πτώση τυχαία σε γένος και αριθμό 	<p>Ὁ χρηστός ἀνὴρ εὐδαίμων ἐστὶ (ο ἠθικός ἀνδρας εἶναι ευτυχής)</p> <p>Οἱ Δελφοὶ εἰσὶ πόλις (οι Δελφοί εἶναι πόλη)</p>
<p>2. Υποκείμενο αρσενικό ή θηλυκό γενικής έννοι- ας → κατηγορούμενο ου- δέτερο ενικού αριθμού</p>	<p>Ἀθάνατον ἢ ψυχὴ ἐστὶ (ἡ ψυχὴ εἶναι κάτι ἀθάνατο)</p> <p>Στη σύνθετη πρόταση</p>
<p>1. Υποκείμενα έμψυχα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ίδιου γένους → κατηγορούμενο ίδιου γένους, πληθυντικού αριθμού • διαφορετικού γένους → κατηγορούμενο στο επικρατέστερο γένος 	<p>Μήτηρ καὶ θυγάτηρ εἰσὶ καλαί (ἡ μητέρα καὶ ἡ κόρη εἶναι καλές)</p> <p>Συνεληλυθότες ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλὰ (συγκεντρωμένοι ἦταν ἐκεῖ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ζῶα πολλὰ)</p>
<p>2. Υποκείμενα άψυχα → κατηγορούμενο πληθυ- ντικού αριθμού, ουδέτε- ρου γένους</p>	<p>Ταραχαὶ καὶ στάσεις ὀλέθρια ταῖς πόλεσι (οι ταρα- χές καὶ οι επαναστάσεις εἶναι ολέθριες για τις πόλεις)</p>
<p>3. Υποκείμενα έμψυχα + άψυχα → κατηγορούμε- νο στο γένος των έμψυ- χων ή σε ουδέτερο</p>	<p>Ὁ νόμος καὶ ὁ νομοθέτης ἐκρίθησαν ἀναγκαῖοι ταῖς πόλεσι (ο νόμος καὶ ο νομοθέτης θεωρήθηκαν ἀπα- ραίτητοι για τις πόλεις)</p>

σημειώσεις

ΙΔΙΑΖΟΝΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΑ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟ

Είναι ένα επίθετο που αναφέρεται στο υποκείμενο ή το αντικείμενο, προσδιορίζει όμως σαν να ήταν επίρρημα το ρήμα της πρότασης.

- Δεν προϋποθέτει την ύπαρξη συνδετικού ρήματος.
- Συντάσσεται κυρίως με ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας (*είμι, έρχομαι, αφικνούμαι, πορεύομαι, ήκω, πλέω κ.ά.*)
- Μεταφράζεται με επίρρημα ή επιρρηματική φράση, με επίθετο ή δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση.

Χαρακτηρίζει ποιοτικά το ρήμα και δηλώνει συνήθως:

- **τρόπο** → *έκων, έκούσιος* (με τη θέληση), *άκων, άκούσιος* (χωρίς τη θέληση), *έθειλοντής, έθειλούσιος, άσμενος* (με ευχαρίστηση), *ίκέτης, έναντίος* (ενάντιος), *άκριτος, άπρακτος, αυτόκράτωρ* (με πλήρη εξουσία), *αυτόνομος, αυτόματος, άθρόος* (σύσσωμος), *αίφνιδιος, όρκιος, υπόσπονδος* (με συμφωνία), *άπαις* (άτεκνος), *άτιμος, άπαθής, άτελής κ.ά.*

Έγώ έόρακα σε **άσμενος** (σε είδα με χαρά)

- **χρόνο** → *όρθριος* (τα ξημερώματα), *σκοταίος, έβδομαίος* (την έβδομη μέρα), *πρότερος, τριταίος* (μετά τρεις μέρες), *χρόνιος, ενιαύσιος* (ετήσιος), *νέος, γέρων, γηραιός, ήλικος, παλαιάτατος, έσπέριος* (το βράδυ), *ήμερήσιος κ.ά.*

Όρθριος ήκεις (χαράματα έχεις έρθει)

- **τόπο** → *πελάγιος, ύπαιθριος, χερσαίος, μετέωρος* (στον αέρα), *μέσος* (στο κέντρο), *άντιος* (απέναντι) *θυραίος* (στην πόρτα), *έφέστιος* (στο σπίτι), *γειτών, όμορος κ.ά.*

Ούτος **χερσαίος** πορεύεται (αυτός πηγαίνει από την ξηρά)

- **σκοπό** → *βοηθός, τιμωρός, σύμβουλος, ειρηνοποιός, φύλαξ, κήρυξ, στρατηγός, δικαστής, πρεσβευτής κ.ά.*

Η πόλις **ειρηνοποιούς** ήμάς έκπέμπει (η πόλη μάς στέλνει για να κάνουμε ειρήνη)

- **τάξη ή σειρά** → *πρώτος, δεύτερος, ύστερος, ύστατος, τελευταίος, έσχατος κ.ά.*

Οί Θηβαίοι παρεδόθησαν **πρώτοι** (οι Θηβαίοι παραδόθηκαν πρώτοι)

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟ

Ονομάζεται το κατηγορούμενο που αποδίδει στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο του ρήματος μία ιδιότητα που δεν έχει αποκτήσει ακόμα, αλλά θα προκύψει μελλοντικά.

- Ισοδυναμεί με συμπερασματική πρόταση (μτφρ.: *ώστε να γίνει, ώστε γινόταν, με αποτέλεσμα να γίνει*).
- Δεν προϋποθέτει συνδετικό ρήμα.
- Συντάσσεται κυρίως με ρήματα που δηλώνουν εξέλιξη όπως: *αἶρομαι* (υψώνομαι), *αἶρω*, *αὐξάνομαι*, *μηκύνομαι*, *τρέφω*, *ρέω*, *πνέω*, *διδάσκω/-ομαι*, *μεγαλύνω*, *παιδεύω/-ομαι*, *παρασκευάζω/-ομαι*, *ὠθῶ*, *κτίζομαι*, *κατασκευάζω*, *τείνω* κ.ά.

Τὸ τῆς πόλεως τείχος κτίζεται ὑψηλὸν (το τείχος της πόλης χτίζεται, ώστε να γίνει ψηλό)

Τὸ Κύρου ὄνομα μέγιστον ἠϋξήτο (το ὄνομα του Κύρου αυξήθηκε, ώστε να γίνει το μεγαλύτερο)

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ

Είναι κατηγορούμενο ουσιαστικό ή λέξη που ισοδυναμεί με ουσιαστικό σε πτώση γενική.

Προϋποθέτει την ύπαρξη συνδετικού ρήματος.

Είδη:

1. **Γενική κατηγορηματική κτητική:** δηλώνει τον κτήτορα ενός πράγματος.
Τὸ πεδῖον ἐστὶ τοῦ πατρὸς (το χωράφι είναι του πατέρα)
2. **Γενική κατηγορηματική διαιρετική:** δηλώνει ένα σύνολο, μέρος του οποίου είναι το υποκείμενο.
Ἡ δικαιοσύνη τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ἐστὶ (η δικαιοσύνη είναι από τα μεγαλύτερα αγαθά)
3. **Γενική κατηγορηματική της αξίας:** φανερώνει την αξία του υποκειμένου.
Ἡ οἰκία ἐστὶν εἴκοσι μῶν (το σπίτι αξίζει είκοσι μνες)
4. **Γενική κατηγορηματική της ιδιότητας:** αποδίδει μία ιδιότητα στο υποκείμενο (μέτρο, ὕψος, μήκος, πλάτος, ηλικία, γνώμη, ἦθος, διάρκεια).
Τὰ τείχη ἦν σταδίων ὀκτώ (τα τείχη ήταν οκτώ στάδια)
5. **Γενική κατηγορηματική της ὕλης:** φανερώνει την ὕλη κατασκευής του υποκειμένου.
Τὸ ἄγαλμα χρυσοῦ ἐγένετο (το ἄγαλμα έγινε από χρυσάφι)
6. **Γενική κατηγορηματική της καταγωγής:** φανερώνει την καταγωγή του υποκειμένου.
Ἔστε πατέρων ἀγαθῶν (κατάγεστε από ἐνάρετους πατέρες)